

INTRESSANT FAKTA OM VÅR OMVÄRLD KOPPLAT TILL SKOLANS KURS- OCH ÄMNESPLANER

Bild: [Lusi](#)

Uppdaterad
version!

BEFOLKNINGSEXPLSIONEN – Vad beror den på?

Version: 2.00

Bild: [James Cridland](#)

BEFOLKNINGSEXPLSIONEN

– Vad beror den på?

Målgrupp: Grundskolans senare år och gymnasiet

Tid: 2-3 lektioner

Form: Genomgång av läraren varefter eleverna arbetar med frågor som de besvarar med hjälp av factlab i kombination med andra källor.

Redovisningssätt: Avslutas med diskussion i helklass.

Material och verktyg: Tillgång till datorer, Internet och projektor.

Pedagog: Carl-Henrik Larsson, Karlskrona. Gymnasielärare i hi, re och sh

Beskrivning och syfte

I denna uppgift kommer eleverna att få arbeta med uppgifter kopplade till överbefolkningens orsaker och konsekvenser. Syftet är att tydliggöra hur befolkningssituationen ser ut i världen, varför den ser ut som den gör, hur den kommer att se ut i framtiden, samt vilka konsekvenserna blir. Även urbaniseringen och dess konsekvenser lyfts fram.

Uppgiften kommer att visa eleverna att befolkningsexplosionen faktiskt är ett bevis för att livssituationen för världens fattiga förbättrats och att denna förbättring fortsätter in i framtiden.

.....

VAD SÄGER KURS- OCH ÄMNESPLANEN?

Lgr 11

Centralt innehåll för Geografi i årskurs 7–9

- Hur jordens befolkning är fördelad över jordklotet samt orsaker till och konsekvenser av den ojämna befolkningsfördelningen. Migration och urbanisering och orsaker till och konsekvenser av detta.
- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark. Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.
- Samband mellan fattigdom, ohälsa och faktorer som befolkningstäthet, klimat och naturresurser.

Lgy 11

Centralt innehåll för Geografi 1

- Befolkningsutveckling, befolkningsfördelning och rumslig förändring. Urbanisering samt städers framväxt, funktion, struktur och miljöpåverkan. Betydelsen av migration, utbildning, miljöförändring, försörjningsstrategier, reproduktiv hälsa och familjeplanering sett ur olika perspektiv, till exempel kön, sexualitet, etnicitet och socioekonomiska förhållanden.

Centralt innehåll för Geografi 2

- Samhällsplanering i ett rumsligt perspektiv kopplat till befolkningsutveckling och befolkningsprognoser, markanvändningsfrågor och hållbar utveckling.

Centralt innehåll för Samhällskunskap 1B

- Samhällsekonomi. Resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar. Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor och samhällsförhållanden.
- Exempel på metoder för att bearbeta information är statistiska metoder. Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Tänk på att statistik i allmänhet och factlab i synnerhet inte presenterar några teorier eller slutsatser, **bara fakta**. Det är upp till Dig att söka, laborera och dra egna slutsatser och då få nytt perspektiv på dina "egna sanningar".

GÖR SÅ HÄR:

- 1.** Läraren har en genomgång kring befolkningssituationen i världen, både ur ett nutida samt framtida perspektiv. Under genomgången visar och förklarar läraren de förberedda bokmärkta webbsidorna i factlab (se Genomgång längre ner). Gör eleverna delaktiga i genomgången genom att ställa relevanta frågor kopplade till factlabs statistik
- 2.** Läraren delar ut arbetsuppgifterna till eleverna (se arbetsuppgifter nedan) och hjälper dem att komma igång med arbetet. Eleverna kan arbeta enskilt eller i grupp.
- 3.** Avsluta med att diskutera frågorna i helklass. Kan även kombineras med skriftlig inlämning av svaren på frågorna om läraren anser det relevant.

GENOMGÅNG

1. Innan genomgången är det bra om du som lärare läser igenom bokmärkeslänkarna som finns under kommentarer, se nedan. De tre första bokmärkeslänkarna är texter vars innehåll läraren kan anknyta till under sin genomgång. Det är bra om läraren läser igenom denna text för att vara väl förberedd och kunna besvara på eventuella frågor från eleverna.

Kommentar:

Bokmärkeslänk [Hans Rosling om vår världsbild](#)

Bokmärkeslänk [Text om fattigdom och ohälsa på SO-rummet](#) (Välj visa all text).

Bokmärkeslänk [Text om fattigdom och överbefolkning på SO-rummet](#) (Välj visa all text).

Bokmärkeslänk [Om överbefolkning på Wikipedia](#)

2. Börja genomgången med att peka på att jordens befolkning har ökat under de senaste decennierna och att denna ökning kommer att fortsätta, men att den på vissa platser kommer att avta efterhand och till slut plana ut. Här kan du som lärare också framhålla att 1800-talets början var en milstolpe vad gällde befolkningsökningen i världen. Det var först då som det fanns en miljard människor på jorden.

Låt eleverna fundera över vilka faktorer de tror bidrog till den befolkningsökning som skedde under 1800-talet och sedan vidare under 1900-talet.

Anknyt gärna till den fakta som finns i bokmärkeslänkarna ovan.

Innan du som lärare visar första bokmärkeslänken från factlab, nedan under punkt 3, så låt eleverna diskutera och fundera över vilka länder som idag är världens mest folkrika.

3. Visa bokmärkeslänken [Befolkning](#)

Kommentar: Den visar alla länder och deras befolkningsstorlek vid senaste officiella mätningen 2017. Under TOTAL ser man den totala befolkningen i världen vid mätningen 2017. Den uppgår till 7,5 miljarder människor. Bläddra igenom statistiken och låt eleverna kommentera vad de ser.

4. Visa bokmärkeslänken [Befolkning 2050](#)

Kommentar: Här ser vi en prognos över befolkningsstorleken i världens länder 2050. Notera att den totala befolkningen nu uppgår till 9 miljarder människor.

5. Visa bokmärkeslänken [Befolkning topp 5 + Sverige](#)

Kommentar: Den visar hur befolkningsstorleken har utvecklats mellan åren 1980-2050 i de fem länder som var mest folkrika vid mätningen 2017. Sverige är dessutom valt som ett referensland så eleverna får se hur befolkningen har utvecklats i Sverige.

Välj bokmärkeslänken [Stapeldiagram](#) så tydliggörs förändringen på ett bra sätt. Du kan också välja bokmärkeslänken [Tidslinje](#) för att tydligt visa eleverna på hur befolkningen förändrats över tid från 1980-2050.

Detta är intressant statistik som visar att Indien har gått om Kina 2050 som världens mest folkrika land. Kinas befolkningsökning, precis som i många andra länder, planar ut i mitten av 2000-talet. Låt eleverna fundera på vad detta kan bero på. Känner de till Kinas enbarnspolitik? Är det enbarnspolitiken som har fått fullt utslag och gjort att Indien gått om Kina befolkningsmässigt?

I detta sammanhang tar läraren upp hur man runt om i världen arbetar med familjeplanering på olika sätt för att begränsa befolkningsexplosionen. FN arbetar aktivt med familjeplanering på olika plan och rätten till familjeplanering är dessutom ett av millenniemålen. För mer information om detta se följande länk [FN:s arbete med familjeplanering - ett av millenniemålen](#)

6. Den största befolkningsökningen 2018-2050 kommer att ske i Asien och Afrika. Läraren ska här med factlabs hjälp nu visa eleverna på olika bakomliggande faktorer till denna befolkningsökning. Börja med att fråga eleverna varför de tror att merparten av befolkningsökningen sker i Asien och Afrika. Vilka faktorer tror de bidrar till denna ökning?

- Visa bokmärkeslänken [Förväntad livslängd Afrika och Asien 2020-2050](#).

Kommentar: Statistiken visar att den förväntade livslängden i länderna i Afrika och Asien ökar markant 2020-2050

- Visa bokmärkeslänken [Stapeldiagram 2020-2050](#). Denna statistik visar i ett stapeldiagram hur den förväntade livslängden höjs i ett antal av de länder som har den lägsta förväntade livslängden 2020.

Kommentar: En orsak till att livslängden ökar är att spädbarnsdödligheten går ner.

- Visa bokmärkeslänken [Spädbarnsdödlighet tidslinje](#) så ser man att spädbarnsdödligheten även i världens fattigaste och mest utsatta länder har sjunkit drastiskt under perioden 1960-2016.

Kommentar: En orsak till den sjunkande spädbarnsdödligheten är att sjukvården har förbättrats i de länder som tidigare hade hög spädbarnsdödlighet.

- Visa bokmärkeslänken [Närvaro av utbildad vårdpersonal vid födsel 2000 och 2011](#).

Kommentar: Här kan man tydlig se hur mycket närvaron av utbildad vårdpersonal vid födselar har ökat mellan 2000 och 2011. Närvaron av utbildad personal är en viktig orsak till sjunkande spädbarnsdödlighet.

- Visa bokmärkeslänken [Antal födselar per 1000 människor i Asien och Afrika 2012 och 2050](#)

Kommentar: Denna statistik är mycket intressant. Statistiken visar antal födselar per 1000 människor i Afrika och Asien, 2012 samt prognos för 2050. Vi ser att födelsetalen kraftigt kommer att sjunka, samtidigt som befolkningen växer. Vi kan alltså slå fast att befolkningsökningen inte beror på att det föds fler barn, vilket är ett antagande som många människor i väst gör. Befolkningsökningen beror istället på att människorna i Afrika och Asien lever längre.

7. Läraren presenterar i sin genomgång avslutningsvis begreppet urbanisering och att denna process går hand i hand med befolkningsexplosionen i världen. Många människor, främst fattiga bönder lämnar landsbygden och flyttar till städerna där de bosätter sig i städernas slumområden. Den urbana tillväxten är stor i länder där befolkningen samtidigt växer.

- Visa bokmärkeslänken [Urban årlig tillväxt i %](#)

Kommentar: Statistiken visar att urbaniseringen är som störst i Asien och i Afrika. Bläddra igenom statistiken och låt eleverna kommentera. De europeiska länderna har en låg urban tillväxt. Positivt nog visar statistiken samtidigt att urbaniseringstillväxten har planat ut även i Asien och Afrika och i flera länder även minskat. Första kolumnen i bokmärkeslänken ovan visar den urbana årliga tillväxten i % år 1999. Den andra kolumnen visar den urbana årliga tillväxten i % år 2016.

ARBETSUPPGIFTER

1. Diskutera vilka de kort- och långsiktiga följderna blir i de länder och områden där befolkningsexplosionen är som störst. Skriv ner svaren.
2. Vilka blir de globala följderna av befolkningsexplosionen? Diskutera och skriv ner svaren.
3. Varför väljer många människor i länder som har hög befolkningstillväxt att lämna landsbygden och flytta till städerna? Vilka möjligheter har dessa människor att skapa sig ett bra liv i en överbefolkad stadsmiljö?
4. Öppna länken och leta upp mellanrubriken Landgrabbing. Läs texten som handlar om Landgrabbing. Länk [Landgrabbing](#).
 - a) Vad menas med landgrabbing?
 - b) Tror ni att landgrabbing påverkar människornas beslut att lämna landsbygden till förmån för städerna. Hur hänger landgrabbing ihop med urbaniseringen? Diskutera och skriv ner svaren.
 - c) Kan vi som lever i Sverige och övriga västvärlden göra något för att stoppa landgrabbing? Vad kan vi som privatpersoner göra? Diskutera och skriv ner svaren.
5. Öppna bokmärkeslänken [Afrikas befolkning utveckling 1980-2050](#). Statistiken visar befolkningsmängden i Afrikas länder 1980, 2013 och 2050. Bläddra igenom statistiken och besvara följande frågor.
 - a) Vilka fem länder har den största befolkningsökningen mellan 1980 och 2050?
 - b) Vilka fem länder har den minsta befolkningsökningen mellan 1980 och 2050?
 - c) Vilka orsaker kan finnas bakom att befolkningsökningen varierar så mellan länderna i Afrika. Använd er av Globalis - svenska FN-förbundets hemsida och försök hitta orsaker till varför befolkningen ökar i de fem länderna med högst uppgång och varför ökningen inte är lika stor i de fem länderna med lägre uppgång.

Länk [Globalis-svenska FN-förbundet](#)

Tänk på att statistik i allmänhet och factlab i synnerhet inte presenterar några teorier eller slutsatser, **bara fakta**. Det är upp till Dig att söka, laborera och dra egna slutsatser och då få nytt perspektiv på dina "egna sanningar".

Om du har synpunkter eller frågor gällande factlab lektioner så är du välkommen att kontakta oss på adressen: factlab@so-rummet.se